

MAGDALENA ŻYŁA

doktorantka, Katedra Eklezjologii UPJPII

e-mail: magdalena.anna@poczta.onet.pl

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt20679-14>

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM NAUKOWE
„JASNOGÓRSKA MATKA KOŚCIOŁA”
JASNA GÓRA, CZĘSTOCHOWA, 24–25 LUTEGO 2020

W dniach 24–25 lutego na Jasnej Górze w Częstochowie odbyło się sympozjum naukowe zatytułowane „Jasnogórska Matka Kościoła”. Zorganizowane zostało przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Jasnogórski Instytut Maryjny Zakonu Paulinów oraz Komitet Nauk Teologicznych PAN. Była to jedenasta konferencja, którą współtworzyło środowisko krakowskich eklezjologów, zaś jej owoce zawarte są w książce pt. *Kościół i Maryja*¹.

Obrady rozpoczęły się wspólną modlitwą poprowadzoną przez o. prof. dra hab. Andrzeja Napiórkowskiego OSPPE, kierownika Katedry Eklezjologii Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, *spiritus movens* kolejnego spotkania poświęconego naukowej refleksji nad Kościołem. Następnie głos zabrał o. dr Arnold Chrapkowski OSPPE, generał Zakonu Paulinów. Wprowadził zebranych w bogactwa Jasnej Góry, podkreślając duchową wartość obecności w tym miejscu i wskazując Maryję jako skuteczną drogę do Jezusa. Słowa powitania skierował również o. dr Mariusz Tabulski OSPPE, dyrektor Jasnogórskiego Instytutu Maryjnego, wpisując trwające właśnie sympozjum w przygotowania do beatyfikacji Prymasa Tysiąclecia, który starał się o ogłoszenie Maryi Matką Kościoła. Następnie jeszcze raz głos zabrał o. A. Napiórkowski, przedstawiając plan na najbliższe dwa dni i zachęcając do osobistej modlitwy w miejscu szczególnej obecności Matki Bożej. Po słowach powitania rozpoczęto część referatową. Wydarzenie miało miejsce w pięknej klasztornej Kaplicy Różańcowej o barokowym wystroju.

Pierwszy referat pt. *Maryja w Kościele apostołskim w świetle pism Łukaszy* zaprezentował prof. dr hab. Krzysztof Mielcarek z KUL-u. Zwrócił uwagę, że wszystkie wątki maryjne u Łukasza – którego interpretował metodą narracyjną – podporządkowane są ukazaniu dzieła zbawczego Jezusa. Po nim głos zabrał ks. prof. dr hab. Jacek Kempa z UŚ w Katowicach z referatem pt. *Maryjność wobec tajemnicy odkupienia*. Mariologię ukazał jako traktat teologiczny, mogący pełnić funkcję kryterium sprawdzającego wartość pozostałych traktatów. Kolejny prelegent, ks. prof. dr hab. Piotr Szczur

¹ Wszystkie wystąpienia można przeczytać w książce posympozjalnej, będącej XI tomem cyklu *Cracoviensis Cogitatio Ecclesialis* wydawanego przez Katedrę Eklezjologii Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Zob. *Kościół i Maryja*, red. Andrzej A. Napiórkowski OSPPE (Kraków, 2020).

z KUL-u zaprezentował historycznie i przekrojowo temat: *Ojcowie greccy o Maryi i jej roli w historii zbawienia*, porządkując i poszerzając wiedzę mariologiczną epoki patrystycznej. Następnie o. dr Grzegorz Prus OSPPE, rektor Wyższego Seminarium Duchownego Zakonu Paulinów na Skałce w Krakowie, przedstawił historię *Maryjnej posługi paulinów jasnogórskich w okresie potrydenckim*. Zanalizował m.in. jasnogórski obraz pt. *Maryja pogromczyni herezji*, niosący ważne świadectwo epoki. Po nim zaprezentował swe przemyślenia na temat *Monastycznej XI- i XII-wiecznej mariologii jako wyzwania dla Kościoła hierarchów* o. dr Marek Chojnacki OCist. z UPJPII. Przypomniał, że papież Benedykt XVI postulował powrót do teologii monastycznej, dla której głównymi źródłami były Pismo Święte i liturgia.

Po przerwie oraz wzmocnieniu jasnogórską kawą i wypiekami, powrócono do dalszych rozważań. Pierwszym referentem tej części obrad był prof. dr hab. Rafał Leszczyński z ChAT w Warszawie, który przedstawił opracowanie dotyczące *Matki Chrystusa w teologii ewangelicko-reformowanej*. Zwrócił uwagę na fakt, iż to wyznanie właściwie nie posiada mariologii jako odrębnej dyscypliny teologicznej, zaś sama Maryja jako Matka Pana pojawia się tylko w okresie Bożego Narodzenia. Ewangelicy uważają, że wszystko, co potrzebne jest do zbawienia, znajdują w Chrystusie. Stawia to przed teologami konieczność szukania nowych dróg dialogu ekumenicznego.

Następnie głos zabrał ks. prof. dr hab. Krzysztof Kościelniak z UJ w Krakowie i omówił temat *Mariologia bez Bogurodzicy (Θεοτόκος)? Matka Chrystusa w tradycji wschodniosyriackiej (nestoriańskiej) starożytnego Kościoła Wschodu*. W mariologii Kościoła Wschodu nie odmawia się czci Maryi, ale nie dopuszcza do przesady – mówi się o „tej, która przyjęła Boga”, jednocześnie unikając „Bożej rodzicielki”, bo taki jest sam Bóg rodzący Syna. Pozostając w tematyce wschodniej, swój referat pt. *Matka Boża w duchowości monastycznej i w codziennej pobożności prawosławnych chrześcijan* wygłosił prof. dr hab. Krzysztof Leśniewski z KUL-u. Podkreślił, że Maryja jest wszechobecna u prawosławnych – rocznie, tygodniowo i dobowo, również w tak ważnej dla nich ikonografii, zaś spośród dwunastu najważniejszych świąt, aż pięć dedykowanych jest właśnie Matce Bożej.

Potem wystąpił ks. dr Józef Morawa z UPJPII, który zaprezentował przedłożenie pt. *Wielka Nowenna Milenijna a recepcja Vaticanum II w katolickim Kościele w Polsce*. Jak sam zaznaczył, miało ono charakter przypomnienia. Ks. dr hab. Damian Wąsek z UPJPII w referacie *Mariologia – między mitologią a teologią* omówił ideę oraz warunki korzystania z lokalnych mitów w procesie ewangelizacji ludów różnorodnych kultur.

Odbywająca się po części referatowej dyskusja pogłębiła zaprezentowane treści oraz pozwoliła na ważne dopowiedzenia. Wszyscy zebrani uczestniczyli w wieczornej Mszy św. w kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej, której przewodniczył generał Zakonu Paulinów, o. A. Chrapkowski. Następnie udano się na Wieczór teologów zorganizowany przez Instytut Maryjny, który stworzył przestrzeń dla spotkania i wymiany spostrzeżeń w wyjątkowej atmosferze jasnogórskiego klasztoru.

Drugi dzień obrad, wtorek, 25 lutego, rozpoczął się poranną Eucharystią, ponownie celebrowaną przed wizerunkiem Czarnej Madonny. Pierwszy referat tego dnia pt. *Wie soll Man heute Maria ehren? (Jak dzisiaj czcić Maryję?)* wygłosił ks. prał. dr Michael Kahle z watykańskiej Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Prelegent omówił drogę i warunki autentycznego kultu Matki Bożej w Kościele, jakie zostały wyznaczone współczesności przez adhortację *Marialis cultus* Pawła VI i późniejsze dokumenty Kościoła. Kolejnym referującym był ks. prof. dr hab. Michael Stickelbroeck z St. Pölten w Austrii, który zaprezentował referat pt. *Die deutschsprachige Mariologie seit der Jahrtausendwende – eine Bestandsaufnahme (Niemieckojęzyczna mariologia od przełomu tysiąclecia – inwentaryzacja)*. Analizując niemiecką mariologię, autor opowiedział się za rozumieniem historycznym i hermeneutyką kontekstualną przeciwko ujęciu spekulatywnemu i pozbawionemu kontekstu. Odrzucił – za Gisbertem Greshake – nowe formy gnozy w mariologii i ukazał Maryję jako Pośredniczkę i Jej macierzyńskie pośrednictwo w Chrystusie.

Następnie głos zabrał o. prof. dr hab. Stanisław Kozakiewicz OSPPE z Częstochowy, przedstawiając referat *Błogosławiona, któraś uwierzyła... Wiara życia i wiara wiedzy*, w którym zauważył, że wiara jest dziś lekceważona, spychana do sfery irracjonalnej, zaś sama w sobie stanowi podstawową, rozumną kategorię poznawczą człowieka. Istotą wiary chrześcijańskiej jest przyjęcie Boga, który objawia się w Chrystusie. Najpełniej uczyniła Maryja. Następnie w imieniu nieobecnego ks. dra hab. Dariusza Tabora CR, prof. UPJPII, referat pt. *Wizerunki maryjne XIV i XV w. na ziemiach polskich. Studium z ikoniki i chrystopologii* odczytał wraz z prezentacją kopii omawianych dzieł sztuki ks. mgr lic. Lucjan Bartkowiak CR. Z kolei główny organizator wydarzenia, o. prof. A. Napiórkowski, przedstawił w swym referacie pt. *Koncepcje Kościoła i ich wpływ na stan mariologii i maryjności* dziewięć obrazów Kościoła, które można wyróżnić w eklezjologii na przestrzeni wieków, oraz ukazał ich wpływ na refleksję nad rolą i miejscem Najświętszej Maryi Panny w dziele zbawienia.

Ostatni po przerwie blok wystąpień rozpoczęła prof. dr hab. Agnieszka Czajkowska z UJD w Częstochowie swoim wystąpieniem pt. *Macierzyństwo Maryi w literaturze polskiej. Matka polskiej literatury*. Omówiła w nim m.in. cykl wierszy Ewy Szelburg-Zarębiny poświęcony motywom maryjnym oraz zwróciła uwagę na pomijane w dyskursie literaturoznawczym karty literatury polskiej. Następnie głos zabrał ks. dr Paweł Pielka z UPJPII, który w swym wystąpieniu pt. *Odpowiedź w Maryi. Hans Urs von Balthasar wobec rozdziału dogmatyki i duchowości* przedstawił myśl Szwajcara na temat skutków, jakie w teologii przyniósł podział na „klęczącą” i „siedzącą”, oraz właściwą mariologię jako odpowiedź na taki stan rzeczy. Ks. dr hab. Andrzej Draguła, prof. USz, w swym wystąpieniu pt. *Wizerunki maryjne w epoce elektronicznej: transformacje i reinterpretacje* zanalizował m.in. profanacje wizerunku z Jasnej Góry, zaś swą wypowiedź zbudował wokół tezy Waltera Beniamina, że oryginał i reprodukcja pełnią odmiennie funkcje, a więc wymagają zupełnie innej recepcji – kultyczny jest tylko oryginał, ewentualnie manualna kopia, ale na pewno nie kopie mechaniczne.

W kolejnym referacie o. dr Michał Legan OSPPE z UPJPII zaprezentował *Tematykę jasnogórską na ekranie. Studium teologiczno-filmoznawcze*. Pochylił się nad kilkoma obrazami filmowymi nawiązującymi do jasnogórskiego sanktuarium i zinterpretował je w kluczu religijnym, traktując film jako świadectwo obcowania w wierze z tajemnicą Boga. Ostatni referat zaprezentowany przez mgr lic. Magdalenę Żyłę, doktorantkę z Katedry Eklezjologii UPJPII, pt. *Maryjność motywem życia i konwersji Adrienne von Speyr*, ukazał drogę szwajcarskiej kalwinki do Kościoła katolickiego oraz maryjny wymiar jej posłannictwa.

Po referatach miała miejsce dyskusja, która zrodziła wiele głosów przyłączających się do symfonii tematów i refleksji zaprezentowanych w referatach. Największa liczba wypowiedzi polemicznych pojawiła się w związku z wystąpieniem ks. dra A. Draguły. Zwrócono uwagę m.in. na fakt niemożności udowodnienia braku związku między kopią a oryginałem oraz istotną wagę intencji, z jaką wykonuje się daną kopię.

Podsumowania obrad dokonał tradycyjnie o. dr. M. Chojnacki. Całość zwieńczona została motywem artystycznym – śpiewem *Ave Maria* do melodii Gaetano Donizettiego w wykonaniu artysty przybyłego z Kalwarii Zebrzydowskiej, p. Leszka Mikosa. Ufamy, że spotkamy się za rok, by po raz dwunasty pochylić się nad tajemnicą Kościoła i umocnić w wierze, której uczy nas Maryja.